

Med biblioteket i samhället

30 år sedan Adolf Henriksson placerade biblioteket mitt i LKAB-debatten

Britten Henriksson

När man gör en återblick på bibliotekets roll i samhället under gångna år faller det sig självklart att tänka på Adolf Henriksson och den betydelsefulla insats, som han stod för under sin tid som bibliotekschef i Malmberget.

I ett gruvsamhälle som Malmberget, helt beroende av en enda arbetsplats blir samhället och dess invånare tätt sammanlänkade och det skapas en mänsklig gemenskap, påtaglig för den som kommer söderifrån. Att Adolf Henriksson, själv född i detta samhälle hyste en stark känsla för sin hemort är oveder-

sägligt. 1963 då samhället firade sin 75-åriga tillvaro arrangerade han en omfattande fotoutställning om samhällets tillblivelse, dess utveckling från kåkstad till modernt samhälle. Han ville ge en bild av hur människorna själva bidragit till att forma sitt samhälle och med gemensamma krafter förbättrat sina levnadsvillkor. Inte minst ville han framhäva kvinnornas insatser främst på det sociala området. Med sina bandade intervjuer med människor runt om i landet och som upplevat den allra första tiden i detta samhälle kunde han komplettera utställningen med levande röster från gången tid. Uno Willers som då var riksbibliotekarie invigde utställningen och ansåg den så innehållsrik och viktig att den också borde visas på Kungliga biblioteket. Så skedde också och lockade inte mindre än 14.000 besökare, som på så sätt fick en inblick i ett gruvsamhälles tillkomst, dess människor och deras villkor.

Den utställning som kom att skapa de stora rubrikerna inspirerades av Sara Lidmans bok "Gruva", som kom ut 1968. Den kom att initiera en utställning byggd på boken med Odd Uhrboms bilder. Men Adolf Henriksson kompletterade utställningen med ytterligare material om gruvarbetarnas villkor och förhållanden i andra länder, om pensionsåldrar om löner bl.a. Men vad som kom att uppmärksammas först av Aftonbladet och sedan av hela rikspresen var de s.k. teserna. LKAB:s ledning hade anlitat en amerikansk konsult för att medverka till att klargöra ansvar och befogenheter inom organisationen. Chefer på olika nivåer hade fått ta del av dessa teser, vars innehåll hölls strikt internt. Många såg dessa ledarskapsteser som alltför autoritära och utmanande och en av dem lämnade dem till Adolf Henriksson mot tystnadsplikt. Teserna förstörades och blev en del av utställningen. I mångt och mycket kom intresset för utställningen att koncentreras till just dessa teser. Uppmärksamheten skapade stor debatt. Biblioteket kom verkligen att stå i centrum för

en viktig diskussion om förhållandet på arbetsplatsen. Det förekom vissa påståtningar om det lämpliga i att offentliggöra dessa teser, men det bör sägas att dessa inte kom från LKAB

Adolf Henriksson var också mån om att biblioteket skulle kunna komma ut till den vidsträckta kommunens alla medborgare. Till den stora biblioteksbus som inköptes fick han bl.a. bidrag av dåvarande Socialstyrelsen just med tanke på att bussen inte bara skulle fungera som bokbuss utan också kunna ha andra sociala aktiviteter. Så tömdes t.ex. bussen på böcker och man lät Sveriges geologiska undersökning sprida sin kunskap om berg och stenar och låta människor ställa sina frågor. Barnen kunde titta på barnprogram i bussens TV-hörna - detta innan TV blev var mans egendom. Musikgrupper for omkring och spelade runt om i kommunen.

Med sin professionella inspelningsapparat intervjuade och samtalade han med många av de pionjärer, som upplevt samhällets från dess tidigaste skede. Med sin omfattande kunskap om samhället kunde han leta upp gamla som lämnat Malmberget, men som kunde ge ovärderliga skildringar av Malmbergets allra första tid. På så sätt har en stycke social och mänsklig historia bevarats för eftervärlden..

1976 pensionerades Adolf Henriksson och samma år fick han motta Bengt Hjelmqvist pris med motiveringen *"Idérik, orädd och med en stark känsla för bibliotekets plats i samhället har han banat väg för nya idéer och realiserat tankar, som många gånger hört en framtid till. Tidigt medveten om bibliotekets opinionsbildande möjligheter har han framgångsrikt byggt upp både angelägna och kontroversiella utställningar, som präglat ortens och tidens problem"*

Britten Henriksson är änka efter Adolf Henriksson och arbetade under tiden 1963 till 1976 som skolbibliotekarie Malmberget och som sjukhusbibliotekarie i Gällivare.

...de beryktade 31 teserna, amerikanen George W Kennings ledarskapsprinciper tillämpade inom LKAB sedan 1967...teserna nådde bibliotekarien i Malmberget Adolf Henriksson i samband med att han ordnade en utställning kring Gruva i december 1968. Henriksson förstörde teserna och lät spika dem över en långvägg i biblioteket. Pressen informerades: "Nu har dom spikat upp teser och infört militärfasoner på LKAB. Det börjar likna fascism..." Effekten blev enorm, en väldig debatt drogs igång i tidningarna, följt av ett radioprogram den 15 februari 1969

Ur: Birgitta Holm, Sara - i liv och text. Bonniers 1998

